

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-н Иванка Мавродиева-Георгиева, СУ „Св. Климент Охридски“

във връзка с конкурса за присъждане
на академичната длъжност „доцент“ по сценична реч – НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“

Кандидат: гл. ас. д-р Валерия Александрова Кардашевска

Информация за конкурса

Конкурсът е за доцент по сценична реч, а информация за него е представена в сайта на НАТФИЗ <http://natfiz.bg/2018/04/24/konkursi-za-doktoranti/>. Публикувана е информация в ДВ, бр. 35, 24.04.2018 г. и са спазени законовите разпоредби. В конкурса участва като единствен кандидат гл. ас. д-р Валерия Александрова Кардашевска.

Кратка информация за кандидата

Кандидатът гл. ас. д-р Валерия Александрова Кардашевска е доктор от 2009 г., а темата на защитената дисертация е „Метод за изграждане на образ и характерни особености в творчеството на Маргарита Дупаринова“.

Кандидатът за доцент гл. ас. Кардашевска има преподавателски опит в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ в катедра „Сценична реч“. Тя преподава актьорско майсторство в Театрален колеж „Любен Гройс“ и в Националното училище за танцово изкуство.

Валерия Кардашевска завършва НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ – бакалавър през 1998 г. и магистър през 1999 г., специалност „актьорско майсторство“.

Прегледът накратко на информацията дава основание да се направи изводът за устойчиво развитие на кандидата гл. ас. д-р Валерия Кардашевска в областите актьорско майсторство и сценична реч.

Тя се насочва и към съвременни области като рекламата; участва във фестивали, школи, литературни четения и други.

Кардашевска ползва английски и руски език.

Лични впечатления за кандидата

Валерия Кардашевска е на щат в НАТФИЗ в катедра „Сценична реч”. Тя показва респект към академичните дейности и се включва активно в дейности на катедрата. Обобщавайки, заявявам, че гл. ас. д-р Валерия Кардашевска съчетава преподавателска и изследователска дейност с актьорството. Тя показва много високо ниво на мотивация като преподавател, както и нагласи за включване не само в академичния живот и в научните изследвания, но и в значими събития, роли в театъра и киното, фестивали, литературни четения, които са част от професионалните ѝ ангажименти.

Обща характеристика на представените материали

В пакета материали са включени следните публикации: 1 монография, списък на статии и доклади в научни издания, приноси моменти, автобиография и други; няма информация за цитирания. Списъците с научни публикации и справка за приносите представят много добре информацията в текстовете, с които д-р Валерия Кардашевска кандидатства за академичната длъжност „доцент“. Публикациите са доказателство за развитието на гл. ас. Валерия Кардашевска като преподавател, изследовател и активен участник в събития, свързани с театъра, киното, актьорската дейност, актьори и други.

Научни и научно-приложни постижения на кандидата

Монографията „Българският песенен фолклор – етап от обучението по сценична реч“, издателство „ЗИТ“, 2018 г., е с обем 168 страници. Текстът е разделен на увод, три глави, заключение, използвана литература – 51 източника; няма посочени научен редактор и рецензенти. Книгата е синтез на изследванията на Валерия Кардашевска в областта на сценичната реч. Фокусът е върху формиране на словесните изразни средства, техника на говора, развиване и усъвършенстване на сценичната реч, която е видяна като процес. Авторът открива пресечни точки между фолклора и сценичната реч, което е начин на обогатяване на преподаването и преосмисляне на възможностите за подобряване на обучението по сценична реч и на сценичното слово.

Книгата е резултат от преподавателския и изследователския интерес на автора и тя има теоретичен, методически и практико-приложен характер. Авторът Кардашевска обоснова допостига до преосмисляне на класически постановки за подготовка на студентите по сценична реч и говор през призмата на богатството на българския

фолклор. Същевременно Кардашевска остава в полето на тесните професионални ангажименти, свързани с преподаване на сценична реч.

Книгата е структурирана върху следните основни конструкта: теория и методика.

Първата глава е посветена на теоретични постановки, исторически обзор на развитието на дисциплината „Сценична реч“; на въвеждане на понятия, свързани със сценичната реч: „сценична реч“, „сценично слово“, „мерена реч“ и други. Втората глава съдържа информация за фолклора, направен е обзор на автори, писали за него, възможно е било да се добавят и още автори, както и да се изяснят по-категорично разликите между видовете фолклор, песенен фолклор, жанровете във фолклора и т.н. Третата глава е практико-приложна и нея са дадени авторски постановки, примери, симулативни игри с примери от фолклора.

Монографията е с логична структура, има баланс при представяне на знанието от двете области: фолклор и сценична реч. Налице са достатъчно доказателства в текста на книгата, за да се направи изводът за много добра теоретична подготовка на автора. Кардашевска успява да обоснове авторови позиции относно това как могат да се водят обучения на студенти с примери от фолклора от различни жанрове – от различни песни (семейни, социално-битови, любовни, включени в ритуали – с. 122-130) до поговорките и наричанията, клетви и възклицания, паремии (с. 130-140).

Д-р Валерия Кардашевска прилага принципа от общото към частното; затова започва в първа глава с извеждане в теоретичен план на термините и понятия „мерена реч“, „сценично слово“, „обучение по сценична реч“, „игрови метод“. Тематично тази глава е обособена в полето на сценичната реч и е доминиращо теоретико-обзорна.

Във втора глава авторът отново следва принципа от общото към частното, като започва с термина „фолклор“, представя етимологията и промяната в значението му, връзките с етнографията с цел да изведе спецификите му. Кардашевска цитира авторите Тодор Ив. Живков, Геор Краев, Р. Шехнер, В. Рудев, П. Богатырев, Л. Андейчин, Ю. Стромов, R. Rogers и други. Решението на автора е тук да включи и упражнения, сред които „трион“, „поклон“, „дръж“ и други. (с. 88-91). Отделено е място за изясняване на понятия, сред които „ларинкс“, „ритъм“ и други, както и на това какво е интонация и артикулация, които са базови при обучението по сценична реч. (с. 96-123).

В методичен план са представени възможности за обучение по постановката на гласа, говор на сцена, сценично пространство или с други термини *кинесиката* и *проксемиката*. Изводът е, че по този начин се затваря цикълът, има цялостност и завършеност относно ангажираността на актьора. В практически и методичен план са представени техники за формиране и усъвършенстване на сценичната реч, като новостта е на равнище избор на теми и материали от българския фолклор, създаване на корпус след селекция и използването им при обучение на студентите в НАТФИЗ.

Трета глава включва теория, методически указания, но има и елементи с практико-приложна насоченост. Другото постижение е свързано с това как се постига въздействие върху зрителя, когато се развиват способностите на актьорите чрез словото, разбирано като естествено „продължение на тялото в пространството“, както заявява в приносите кандидатът Кардашевска. Тук отново са дадени упражнения: „дърво“, „да се подчиниш на ритъма“, „кръгове на плача и смеха“ и други, за да се достигне до обобщенията за *етюди по предварителни обстоятелства* и упражнение за първообраза (с. 142-155). Така е следвана концепцията на автора текстът са има освен теоретичен и практико-приложен характер: Достига се и до обобщение как се използва песенният фолклор и на заключителния етап, тъй като обучението по сценична реч е видно като процес от Кардашевска.

Обобщавайки прегледа на монографията, заключавам, че авторът представя убедително своята гледна точка за това как трябва да се обучават студенти с цел повече ефективност и устойчивост на формираните умения по сценична реч.

Постиженията на изследователя са при представяне на възможности и практики на равнището „изграждане на образ“, като се навлиза в детайли в следните статии: Творческата лаборатория на Маргарита Дупаринова – 2005 г.; „Изграждането на образ като част от процеса на актьорското творчество. Съвременен психологически дискурс.“ – 2006 г.; „Изграждането на пластическа партитура на сценичния образ – част от творческия процес на актьора“ – 2008 г.

Траен е интересът на Кардашевска към българския фолклор и сценичната реч, преди да стигне до монографията, а доказателство за това е статията „Българският песенен фолклор и актьорско майсторство“ – 2013 г.

Устойчив е изследователският интерес на Кардашевска към проблематиката на дисертацията ѝ и доказателство е статията „Вдъхновеното слово и Маргарита Дупаринова” – 2007 г.

Кардашевска се насочва и към анализи и методически указания в областта актьор – аудитория – сцена: „Срещи в аудиторията и на сцената” – 2011 г.

Кандидатът достига до установяване на специфики между фикционалността на изкуството и реалността и преходите от въображаемото към действителността е представено в статията „От мечтата – право в реалността” – 2009 г.

Статията „Звучащите думи и тяхната сила да въздействат в комуникационна среда“ – 2014 г. – съдържа както теоретичен обзор в исторически план на базови постановки, свързани със сценичната реч, така и конкретика на равнище упражнения относно артикулирането, дишането, тембъра, темпоритъма, правоговора и други.

Посочени са от кандидата Кардашевска в списъка още две книги: „Маргарита Дупаринова – обречена да служи на театъра“ – 2011 г. и „Пътища към сцената и екрана – три гледни точки“, която е съавторство с Н. Сейкова и С. Добрев – 2012 г.

Публикациите на кандидата за доцент по сценична реч гл. ас. д-р Валерия Кардашевска не са многобройни, те обаче са в областта на сценичната реч, историята на актьорството, подготовката на актьора и участието му при театрални постановки на сцена.

Важно е да изтъкна и връзката между публикациите и преподаването на студентите в НАТФИЗ на д-р Кардашевска. Обобщавайки казвам, че публикациите на гл. ас. Валерия Кардашевска показват, че тя съчетава изследователската с преподавателската и с методическата работа.

В заключение казвам, че гл. ас. д-р Валерия Кардашевска участва в конкурса, като представя много добре материалите.

Преподавателска дейност

Гл. ас. д-р Валерия Кардашевска преподава в НАТФИЗ на студенти бакалаври от класовете на проф. Д. Рускова, проф. Б. Лунгов, проф. И. Христов, проф. М. Младенова, доц. М. Енчева, доц. Ж. Пашова, доц. П. Стоилова, доц. Я. Вълчанов. Кандидатът води педагогическа практика на студентите.

Гл. ас. д-р Валерия Кардашевска преподава и в магистърска програма по Пъблик рилейшънс и води дисциплините „Техника на говора”, „Правоговор”,

„Художествено слово”.

Тя води педагогическата практика и на равнище ОНС „доктор” в НАТФИЗ.

Работила е като асистент на проф. Н. Сейкова в Театрален колеж „Любен Гройс”, като преподава „Актьорски тренинг”.

Проекта дейност

Гл. ас. д-р Валерия Кардашевска участва в научни проекти, като откроявам следния „Българската национална идентичност като производна от комуникационната стратегия на театралното зрелище” – 2013 г.

Актьорска дейност

Кандидатът д-р Валерия Кардашевска участва в театрални постановки в Драматичен театър „Ив. Радоев” – гр. Плевен от 2002 до 2005 г. и играе на сцената на Общински театър „Възраждане” – София. Кардашевска участва в 4 филма: „Англия, моя Англия”, „Играчките”, „Църква за вълци”, „Вездесъщият”.

Участия в културни и научни форуми

Гл. ас. д-р Кардашевска участва в Международна лятна театрална школа – 2007 г., в Международни майсторски класове в Театрален колеж „Любен Гройс” – 2004 г.; завършва международна театрална лятна школа – СТД през 2007 г., както и в Кино академията на Никита Михалков, Москва – 2011 г.

Валерия Кардашевска се включва в редица фестивали и спектакли, сред които „Легендата” – 2004 г., Танцов спектакъл „Письма памяти” – 2007 г., Чеховския фестивал „Мелиховская весна” – 2010 г. и други.

Приноси

Приемам повечето приноси, така както са формулирани от кандидата за доцент гл. ас. д-р Валерия Кардашевска, без последния за широкото разбиране за принос в нови знания в областта на съвременната педагогика.

Посочвам приносните моменти в монография „Българският песенен фолклор – етап от обучението по сценична реч“:

- актуализиране на теорията и методиката на обучението по сценична реч;

- преосмисляне на част от теоретичното и методическото наследство в областта на обучението по сценична реч; включване на недостатъчно използван досега инструментариум, който е почерпан и адаптиран от българския фолклор, като са селектирани народни песни, благопожелания, пословици и други;

- очертани са възможности за обновяване на обучението по сценична реч, като е изведен акцент върху тренинговия елемент, игровия метод и поэтапното развиване на говорните умения у студентите;

- установени са методически ориентири в сценичната реч на базата на осмислен и структуриран преподавателски опит.

Приносителите в другите 9 публикации са:

- систематизация на теоретични постановки относно тембър, темпоритъм, сила на гласа и други;

- подпомагане на процеса на самоопределяне и идентификация на студентите в процеса на обучението им по актьорско майсторство, като се прави избор на жанрове, текстове и теми от българския фолклор;

- представяне на възможности в процеса на обучението на бъдещите актьори по сценична реч в посока развитието им чрез словото, разбирано като опционалност за продължение на тялото в пространството, но и резултатно ориентирано, а именно към въздействие върху зрителя в залата.

Критични бележки и препоръки

Някои от цитиранията и позоваванията са в общ план. Няма изведени страници в съдържанието на монографията. Някъде има пропуски при цитирането, например на Георг Краев – цитат 45, с. 57; цитат 52 на с. 69 на П. Павис не са посочени под линия.

Оформянето на библиографията е по неактуален БДС.

В тази връзка препоръчвам на д-р Валерия Кардашевска да продължи с изследванията в областта на сценичната реч, като подготви и мултимедийни дискове и онлайн ресурси за обучение на студентите.

Препоръчвам на гл. ас. д-р Валерия Кардашевска да подготвя и публикува повече статии на български, английски и руски език; да продължи да участва в научни форуми и в международни конференции. По този начин ще има повече възможности да измерва използваните от нея методи с тези извън България.

Заклучение

Представените научни публикации и материали от гл. ас. д-р Валерия Кардашевска, участията ѝ в научни проекти, фестивали, школи, театрални постановки, филми, както и преподавателският ѝ опит отговарят на изискванията за присъждане на академичната длъжност „доцент” по сценична реч.

Кандидатът за доцент Кардашевска убедително показва развитие в преподаването в НАТФИЗ. Тя се ориентира основно в три области: методики за преподаване на сценична реч; история на театралното дело; подготовка за ефективни техники, както и на завършен модел на преподаване.

В заключение препоръчам на членовете на уважаемото научно жури да гласуват „за“ присъждането на академичната длъжност „доцент” на Валерия Кардашевска по сценична реч.

гр. София

20 август 2018 г.

Член на журито:
проф. дфн. Иванка Мавродиева